

11. POISŤOVNÍCTVO

Charakteristika a význam poistenia, úlohy poisťovní

- poistenie a poisťovníctvo stabilizuje ekonomickú situáciu podnikateľského subjektu v prípade rôznych náhodných udalostí. U jednotlivcov / občanov / poistenie podporuje stabilitu ich životnej úrovne, ale tiež zabraňuje jej poklesu v prípade náhodnej udalosti, poisťovnej udalosti.

význam poistenia spočíva v tom, že poistenie:

1. zasahuje do všetkých činností v ekonomike / do podnikateľskej sféry, do života občanov, štátu /
2. vytvára nové pracovné príležitosti
3. ovplyvňuje fungovanie trhovej ekonomiky

Poisťovníctvo môže svoje úlohy plniť len vtedy, keď sa môže slobodne rozhodnúť:

1. poistený: - o výbere poisťovne
- o výbere poisťných podmienok, poisťných druhov, a pod.
2. poisťovňa: - o výbere poisťného rizika
- o možnosti umiestniť rezervy na finančnom trhu.

Po vytvorení týchto podmienok sa môže poisťovníctvo stať nositeľom poisťného rizika.

Poisťovňa má **3 hlavné úlohy** a to: - náhradovú, preventívnu a podnikateľskú

Poisťovacia činnosť

- poisťovníctvo plní so svojou **poisťovacou činnosťou** úlohu stabilizátora ekonomickej úrovne podnikov a životnej úrovne obyvateľstva v prípade neočakávanej / náhodnej / udalosti.

Zákon o poisťovníctve označuje za predmet podnikania v poisťovníctve poisťovaciu a zaistovaciu činnosť a ďalšie činnosti s nimi súvisiace.

Poisťovacia činnosť: pod poisťovacou činnosťou rozumieme:

1. dojednávanie poistenia, čiže uzatváranie poisťných zmlúv, jeho správa a poskytovanie poisťných plnení / náhrad / za poisťné udalosti
2. sprostredkovateľskú činnosť, ktorá predstavuje uzatváranie poisťných zmlúv medzi fyzickými a právnickými osobami a poisťovňami.
3. zaistovacia činnosť - je činnosť zameraná na delenie rizík, ktoré vznikli v súvislosti s realizáciou poistenia

Poisťovníctvo a jeho štruktúra

- poisťovníctvo je nevýrobné odvetvie národného hospodárstva. Jeho úlohou je sústreďovať a tvoriť poisťné /peňažné / fondy, spravovať ich a dobre využívať. Poisťovníctvo zahŕňa všetky poisťovne a zaistovne v štáte alebo regióne.

Štruktúra nad poisťovníctvom: Poisťovníctvo rozdelíme na:

1. dozor nad poisťovníctvom vykonávajú komerčné poisťovne, poisťovacie spolky. Pod komerčné poisťovne patria zaistovne a sprostredkovatelia.
2. zdravotné poisťovne pod ktorými sú sociálne poisťovne a pod nimi odvetvové - podnikové poisťovne
3. asociácie - zbäzy poisťovní

FORMY POISTENIA:

- POISTENIE sa môže vykonávať viacerými formami:

1. zmluvné poistenie na základe zmluvy a to môže byť
a, dobrovoľné
b, povinné zmluvné poistenie uložené /vyplývajúce / zákonom
2. zákonné
- poisťná zmluva sa neuzatvára, poistenie vyplýva zo zákona, napr. poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla.

Subjekty v poisťovníctve

Poisťovne v Slovenskej republike sú organizované podľa zákona o poisťovníctve. Podľa tohto zákona môžu mať nasledujúce práven formy:

- štátny podnik
- akciová spoločnosť
- poisťovací spolok
- obchodné zastupiteľstvá zahraničných poisťovní- podnik so zahraničnou majetkovou účasťou

V oblasti poisťovníctva môžu podnikat právnické a fyzické osoby, ktoré majú predpísanú právnu formu a ktorým bolo udelené povolenie na výkon poisťovacej činnosti - koncesia.

Poisťovňu ako **štátny podnik** so sídlom na území Slovenskej republiky môže založiť ústredný orgán štátnej správy republiky / ministerstvo /.

Akciová poisťovacia spoločnosť je najrozšírenejšou právnou formou podnikania v oblasti poisťovníctva v trhových ekonomikách sveta.

Zahraničné subjekty môžu založiť poisťovňu so sídlom na území Slovenskej republiky len ako akciová spoločnosť, sú to **komerčné poisťovne**.

Poisťovací spolok je združenie občanov, ktoré vykonávajú poisťovaciu činnosť pre svojich členov na základe poisťných zmlúv. Poisťovacie spolky by sa mali zamerať na sociálno-podpornú činnosť pre svojich členov.

Ekonomické úlohy poisťovní členia sa do 3 hlavných skupín:

1. náhradová - ako prvotná poisťovacia činnosť poisťovní
2. preventívna - zábranná činnosť
3. podnikateľská - poisťovne sa zúčastňujú finančného podnikania

Základnou úlohou poistenia je **nahrádzať škody** a kryť zvýšené potreby poistených, resp. poškodených

Poisťné subjekty poskytujú na tento účel vopred, a to pravidelne alebo jednorázovo príspevky - **poisťné** do poisťného fondu.

Poisťné fondy poisťovňa využíva na plnenie prevzážých záväzkov, t.j. **poisťných náhrad**.

Väčšina našich poisťovní sa zameriava na poisťovanie špeciálnych rizík. Menej poisťovní pracuje ako univerzálne poisťovne.

SUBJEKTY PODNIKANIA:

- podľa zákona o poisťovníctve môžu na území SR podnikat len poisťovne a zaistovne založené ako štátny podnik, ako akciová spoločnosť, poisťovacie spolky a obchodné zastupiteľstvá zahraničných poisťovní a podnik so zahraničnou majetkovou účasťou.

PREDMET PODNIKANIA:

- v poisťovníctve sú predmetom podnikania poisťovacia a zaistovacia činnosť a ďalšie činnosti s nimi súvisiace.

V podmienkach trhovej ekonomiky, kde zákonite pôsobí viacero poisťovní a zaistovní, sa vyskytujú problémy vo vzájomných vzťahoch, v spoločných záujmoch poisťovní a v spoločných postupoch.

Na riešenie týchto otázok a problémov is vytvárajú poisťovatelia rôzne dobrovoľné združenia - **asociácie - zväzy**.

Od 1.1.1994 sa Československá asociácia rozdelila na dve národné asociácie poisťovní, a to na Slovenskú asociáciu poisťovní so sídlom v Bratislave a na Českú asociáciu pojišťoven so sídlom v Prahe.

Členmi Slovenskej asociácii poisťovní sa stalo 9 poisťovacích spoločností:

Allianz poisťovňa, a.s., Česká poisťovňa - Slovensko, a.s., Ergo, a.s. Kooperatíva, a.s., Otčina, a.s., Spoločnosť pre poistenie exportných úverov, a.s. a Union, a. s.

Slovenská asociácia poisťovní nadviazala a stala sa právnym nástupcom Československej asociácie poisťovní. Bola zaregistrovaná k 1.1.1994.

Na zabezpečenie ochrany záujmov poistených je zriadený dozorný orgán nad poisťovníctvom. V SR vykonáva vo verejnom záujme dozor nad poisťovníctvom Ministerstvo financií SR.

Základné právne predpisy v oblasti poisťovní

Právna úprava poisťovníctva v SR je upravená zákonom č 24/91 Zb. o poisťovníctve.

Základným právnym predpisom je zákon o poisťovníctve, charakterizuje subjekty poskytujúce poisťovacie služby a predmet ich podnikania.

Ďalším dôležitým právnym predpisom je **Občiansky zákonník**. Upravuje základné vzťahy pri uzatvorení poisťnej zmluvy, zánik a zmeny poistenia, poistenie majetku, osôb

Poistenie vzniká dňom **určeným v právnom predpise alebo dňom dohodnutým v poistnej zmluve**. Všeobecne platí, že poistenie začína nultou hodinou nasledujúceho dňa od uzavretia poistnej zmluvy. V poistnej zmluve možno dohodnúť aj iný termín.

Poistenie **zaniká** niekoľkými formami:

- * zo zákona,
- * výpoveďou poistnej zmluvy
- * skončením poistnej doby

Poistná zmluva je hospodárska zmluva, v ktorej poisťovateľ a poistník dohodli realizáciu poistenia. Ak sa počas trvania poistenia rozšíri okruh predmetov a záujmov poistenia. V takýchto prípadoch sa realizuje pripoistenie formou **dotatku k poistnej zmluve**.

Všeobecné poistné podmienky obsahujú:

- * vymedzenie poistnej udalosti
- * poistné plnenie, poistná náhrada
- * podmienky vzniku a zániku poistenia
- * poistné obdobie a čas platenia poistného
- * rozsah a splatnosť poistnej náhrady
- * ustanovenie povinnosti platiť poistné
- * princípy, podľa ktorých sa poistení budú podieľať na prebytkoch poistného

V poistnej zmluve je možné okrem všeobecných poistných podmienok dohodnúť aj **špecifické poistné podmienky**.

Poistenie vzniká na základe poistnej zmluvy. Poistná zmluva obsahuje

1. všeobecné poistné podmienky .....
2. špecifické poistné podmienky - konkrétne podmienky klienta

Poistenie, poistné riziko, poistné druhy a zaitenie

- poistenie predstavuje v trhovej ekonomike také peňažné vzťahy, prostredníctvom ktorých sa tvoria a rozdeľujú poistné fondy tzv. prísťovacím spôsobom. Ide teda o vytváranie poistných rezerv z príspevkov poistených a vyplácanie poistných náhrad / poistných plnení/ za ujmy spôsobené poistnou udalosťou, ktorá poškodila poisteného.

Platí zásada, že poistený nemôže dostať viac, ako je jeho materiálna ujma / strata /, ktorú utrpel poistnou udalosťou.

Poistenie vykonáva špecializovaná komerčná inštitúcia / poisťovňa, zaistovňa /.

Poistenie **je zároveň právny vzťah, pri ktorom poisťovňa preberá na seba záväzok, že poistenému uhradí ujmu, ktorá mu vznikla v zmysle poistných podmienok.**

Poistné vzťahy sú charakterizované určitými špecifickými čertami a to:

- * solidárnosťou
- * podmienenou návratnosťou
- * neekvivalentnosťou.

SOLIDÁRNOSŤ

- znamená, že poistenci spoločne prispievajú do poistných fondov ale náhrady sa poskytujú len tým členom, ktorí mali poistnú udalosť.

PODMIENENÁ NÁVRATNOSŤ:

- poistná náhrada sa poskytne poistenému len v prípade, ak nastane poistná udalosť, ktorá bola vopred dohodnutá v poistnej zmluve.

Poistné je cena poistenia za poskytovanú poistnú ochranu a tou je poistenie.

Poistné riziko a systém jeho riadenia

- pojem riziko pochádza z arabského slova "risk" a pôvodne toto slovo označovalo tak priaznivú, ako aj nepriaznivú udalosť v živote človeka. Neskôr sa jeho používanie obmedzilo len na nepriaznivé udalosti. Jeho používanie sa rozšírilo aj do mnohých iných vedných disciplín.

- pojem rizika možno vysvetľovať z hľadiska sféry jeho aplikácie.

V oblasti mimo poistenia možno riziko považovať za nebezpečenstvo, t.j. že výsledok nejakého podnikania alebo činnosti nebude v skutočnosti taký, ako sa predpokladalo v čase rozhodnutia.

Poistné riziko je riziko, na ktoré môže poisťovňa uzavrieť poisťnú zmluvu.

Poistenie sa vzťahuje na ujmy, ktorých vznik závisí od náhody. Vznik takejto škody je neurčitý, ale pravdepodobný.

Veľkosť rizika je relatívny pojem. Na vznik a záujem o poistenie je rozhodujúce **subjektívne ocenenie rizika**. Ak občan, podnik alebo spoločnosť ocení svoje riziko ako prevyšujúce jeho ekonomické možnosti, rozhodne sa pre poistenie a **vznikne záujem**.

K objektívnemu oceneniu rizika sa približuje jeho ocenenie zo strany poisťovateľa. Ocenenie rizika zo strany poisťovateľa môžeme označiť ako **riziko poisťovateľa**, t. j. **poistné riziko**.

Riziko nesprávneho dohadu je to nesprávny odhad doby, rozsahu a nezávislosti vzniku poistnej udalosti. Hovoríme mu poistno-technické riziko.

Na celom svete sa vyskytujú snahy o **riadenie rizika**.

SYSTÉM RIADENIA RIZIKA:

1. oboznamenanie sa s rizikom

- * analýza faktorov hospodárskeho procesu
- * určenie rizikových faktorov
- * zhodnotenie vplyvu rizík na hospodársky proces

2. zhodnotenie rizika

- * analýza metód a nástrojov na znižovanie vplyvu rizika
- * formy a spôsoby znižovania rizika

3. rozdelenie rizika

- * vlastné zdroje
- * úver
- * poistenie

Riziko poisťovateľa, spočíva v tom, či sa jeho prognózy predpokladaného škodového vývoja ukážu ako reálne alebo nie, či zvecnenie týchto prognóz vo výške poistného bude postačujúce alebo nie.

Poistné odvetvia, druhy a formy poistenia

poistné odvetvie:

- tvorí samostatné skupiny poistení členených podľa niekoľkých hľadísk
Podľa spôsobu tvorby rezerv poznáme poistenia:

- * rizikové
- * rezervotvorné

Rizikové poistenie

- je poistenie, v ktorom poisťovateľ nevie, či poistná udalosť vznikne alebo nie, a či bude poskytovať poistné plnenie / všetky poistenia majetku, zodpovednosti za škody a úrazu /.

Rezervotvorné poistenie

- je poistenie, v ktorom sa vytvára poistná rezerva na poistné udalosti, ktoré sa budú realizovať. Ide o poistenie osôb / životné, dôchodkové /

Podľa predmetu poistenia rozoznávame:

- * poistenie majetku
- * poistenie zodpovednosti za škody
- * poistenie osôb

Jednotlivé poistné odvetvia sa členia na poistné druhy a poistné typy

Poistné druhy

- sú samostatné skupiny poistení daného poistného odvetvia
napríklad v poistení majetku ide o poistenie budov, motorových vozidiel, domácností a pod., v poistení osôb ide o poistenie úrazu, života, dôchodkové poistenie a pod.

ZAISTENIE:

- s činnosťou poisťovne súvisí riziko nepriaznivého výsledku finančného hospodárenia, tzv. poistno-technické riziko.

Jednou z možností zmenšovania pôsobenia poistno-technického rizika je aj **zaistenie - opakované alebo druhové poistenie**.

Zaistenie je systém ekonomických vzťahov, v ktorých poisťovateľ preberajúci poistené riziká, ich určitú časť odovzdáva podľa dohodnutých podmienok zaistovateľovi.

Zaistenie sa vykonáva na základe písomnej **zaistovacej zmluvy**.

Ekonomika poistenia a poisťovacieho podniku

- hlavnou úlohou ekonomiky poistenia a poisťovacieho podniku je skúmať a vyhodnocovať hospodárske vzťahy v poistení a v poisťovaní a ich efektívnosť.

Jednou zo základných podmienok je dosahovanie **ekonomickej vyrovnanosti poistenia**. Na zabezpečenie tohto cieľa sa vytvárajú poistné rezervy, ktoré sa tvoria zo zisku podniku, účelové **poistné fondy sa tvoria z nákladov** poisťovacej činnosti a tiež aj zo zisku.

Pre **ekonomickú vyrovnanosť poistenia** chápeme dlhodobú vyrovnanosť nákladov na poistné plnenie s netto poistným, ktoré sa v našej praxi označuje ako kalkulované škody, prípadne s prijatým poistným. Matematicky to môžeme vyjadriť:

- * poistné plnenie   netto poistné
- * poistné plnenie   kalkulované škody
- * poistné plnenie   prijaté poistné

Poistné - brutto poistné je stanovené podľa kalkulačného vzorca:

$$\text{brutto poistné} = \text{netto poistné} + \text{zábrana škôd} + \text{náklady poisťovne} + \text{zisková prirážka}$$

Netto poistné - kalkulované škody

- je určené na poskytovanie poistných plnení či poistných náhrad a celý ich objem je súčasťou nákladov poisťovní. Ak sú poistné plnenia menšie ako kalkulované škody, odvedie sa rozdiel do poistného fondu

Podľa platných právnych predpisov sa vytvárajú tieto fondy:

Základný rezervný fond

- je účelovým fondom a slúži na krytie rozdielu medzi skutočne vyplateným poistným plnením či poistnými náhradami a netto poistným v rizikových poistných odvetviach a druhoch

Fond rezerv poistného

- je určený na výplatu poistných náhrad a nárokov, ktoré vyplývajú z rezervotvorných poistení v termíne dohodnutom v poistnej zmluve.

Fond zábrany škôd

- sa tvorí z prirážky v brutto poistnom, ktorá je určená na krytie nákladov a príspevkov, určených na realizáciu rôznych opatrení, zameraných na znižovanie škôd. Z tohto fondu sa poskytujú poisteným rôzne príspevky na opatrenia, ktoré pomáhajú predchádzať škodám / napr. na zavedenie signalizačných zariadení proti požiarom, proti vlámaniu, na propagáciu zdravotných pomôcok a podobne /.

Devízový rezervný fond

- vytvárajú poisťovne, ktoré vykonávajú poisťovaciu a zaistovaciu činnosť.

Pri ekonomike poisťovacieho podniku sa vychádza z princípu, že ekonomiku ovplyvňujú najmä základné poisťovacie činnosti a riadenie podniku, ktoré musí byť pružné a má podporovať efektívnosť a správne hospodárenie fondmi.

Ekonomiku poistenia chápe ináč poistený, ktorý má snahu získať späť aspoň svoje vložené prostriedky / poistné /, a ináč poisťovňa.

Poisťovňa musí na jednej strane splniť všetky svoje záväzky dohodnuté s poistenými v poistných zmluvách, na druhej strane musí dosiahnuť zisk. Ekonomické výsledky sú odrazom ekonomiky poistenia a úspešnosti poistných produktov na poistnom trhu.

Jednou z dôležitých oblastí poisťovacej činnosti poisťovní je **tvorba nových poistení - t. j. poistných produktov a sadzieb poistného**. táto činnosť je spojená s prieskumom poistného trhu so stanovením poistných podmienok.

Kombinácie rizík do jedného poistenia má výhodu najmä v tom, že poistený má jednu poistnú zmluvu a má poistené viaceré riziká, o ktoré má záujem.

Ekonomické činnosti poisťovne

- ekonomickú činnosť ovplyvňujú výsledky hospodárenia poisťovní, ktoré sa realizujú v 5 základných oblastiach:

- * plánovanie
- * analýza a prognózy
- * účtovníctvo a informatika
- * ekonomika práce
- * finančné podnikanie / podnikateľská činnosť /

Plánovanie

- sa orientuje na stanovenie predpokladaných hospodárskych výsledkov vo väzbe na možnosti poistného trhu a ekonomických výsledkov poisťovne. Ide o bilancovanie budúcich potrieb a zdrojov pre výkon a fungovanie poisťovania, prípadne ich podnikateľských aktivít poisťovne. Základom plánovania je teda finančný plán a plán celkovej činnosti poisťovne.

Analýza a prognózy

- sú neoddeliteľnou časťou ekonomických činností každej poisťovne. Ich úlohou je priebežne sledovať stanovené ekonomické úlohy, hospodárske činnosti a dosahované výsledky v ich dynamike.
- umožňuje reagovať na novovzniknuté situácie a zmeny na poistnom trhu.

Účtovníctvo

- je základom informačnej sústavy podnikov. Zachytáva v čase, ale aj systematicky všetky hospodárske operácie, ktoré sa v podniku realizovali, umožňuje ich hodnotenie a informuje o konečnom stave hospodárenia podniku.

Informačná sústava

- zabezpečuje zhromažďovanie a spacovanie údajov pre potreby rozhodovania a riadenia poisťovne. Informačná sústava poisťovne je mimoriadne zložitá a náročná vzhľadom na rozsah vykonávanej činnosti a potrebu sústreďovať údaje v dlhšom časovom období, ako je bežné v iných podnikoch.
- ide o štatistiku a jej spracovanie a vyhodnocovanie

Ekonomika práce

- zahŕňa celý rozsah prác a procesov, ktoré súvisia s efektívnym využívaním pracovnej sily, pričom odmeňovanie a osobné ohodnotenie pracovníkov je len jednou z dôležitých častí tejto práce. Ide o pôsobenie na pracovnú silu

Finančné podnikanie - podnikateľská respektíve kapitálová činnosť

- úlohou je dosiahnuť zhodnotenie kapitálu, ktorý príslušná poisťovňa spravuje. Výsledky tejto činnosti na finančnom či kapitálovom trhu sa majú použiť na ďalší rozvoj poistených a poisťovní. Ide predovšetkým o poskytovanie úverov a záruk na úvery, o nákup nehnuteľností, akcií a cenných papierov, o spoluvytváranie akciových spoločností, napríklad aj cestovných kancelárií, vydavateľstiev a podobne.

POISŤOVNE V SR

- Slovenská poisťovňa, a.s. | - Ergo, a. s.
- Kooperatíva, a. s. | - Spoločnosť pre poistenie exportných
- Česká poisťovňa, a.s. | úverov, a.s.
- Otčina, a. s. |
- Union, a.s.
- Slovenská investičná poisťovňa, a. s.